

സംഘടന

ഒഴവ് മുഹമ്മദ് കാരകുന്ന്

എന്നും മുന്നിൽ നടന്ന പ്രസ്താനം

ഈ നൂറ്റാണ്ടിന്റെ ആദ്യപാദത്തിൽ ഉസ്മാനിയാ വിലാഹത്ത് നാമാവ ശേഷമായി. വലിപ്പ സ്ഥാനഫോം നാക്കപ്പെട്ടു. അതോടെ മുസ്ലിം ലോകത്തെ കോർത്തിനൊക്കിയിരുന്ന ചരട്ടു. അത് തീർത്തും ശിമിലമായി. സാമാജ്യത്വരക്തികൾ മുസ്ലിം നാടുകൾ അധിനിപ്പിച്ചുത്തി. പ്രത്യേകം ക്ഷമായോ പരോക്ഷമായോ പാശ്ചാത്യരുടെ പിടിയിൽ പെടാതെ പ്രദേശ മൊന്തു പോലുമുണ്ടായിരുന്നില്ല.

സാമാജ്യ ശക്തികൾ അധിനിപ്പിച്ച പ്രദേശങ്ങളിൽ തങ്ങളുടെ ആദർശവും വിശ്വാസവും ചിന്തയും ചരുയും ജീവിത വീക്ഷണവും ആചാരങ്ങളും സഭാവവും സംസ്കാരവും വ്യാപകമായി പ്രചരിപ്പിച്ചു. തങ്ങളുടെ മുസ്ലിംകൾ ഇന്നലൂം മിൽനിന്ന് ബഹുദൃംഢം അകന്നു. ആദർശത്തിൽ മായം ചേർക്കപ്പെട്ടു. വിശ്വാസം ദുർബലമായി. ജീവിത വീക്ഷണം ഏറെ വികലമായി. പരമ പ്രധാനമായ ജീവിത മേഖലകളിലെല്ലാം നിയമനിർദ്ദാന്തത്തിന്റെ പരമാധികാരം ജനങ്ങൾക്കാണെന്നു പാശ്ചാത്യവീക്ഷണത്തിന് വ്യാപകമായ പ്രചാരം ലഭിച്ചു. പ്രപഞ്ചം മന്ത്ര പരമാധികാരം ആരാധന മേഖലകളിൽ പരിമിതമാക്കപ്പെട്ടു. അങ്ങനെ, മതത്തിനും ദൈവത്തിനും മുള്ള മനുഷ്യജീവിതത്തിലെ നിയാമക്ഷമതയെയെന്ന അവസ്ഥ അവഗണിക്കപ്പെട്ടു. മതം വേണമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ വ്യക്തിയുടെ വിശ്വാസത്തിലും സ്വകാര്യജീവിതത്തിന്റെ പരിമിതികളിലും അനുഷ്ഠാനങ്ങളും മാത്രമാണെന്നു വികല വീക്ഷണം വ്യാപകമായി തീർന്നു. അതോടൊപ്പം മതനിരാ

ശനം പാടില്ലെന്നുമുള്ള ഭൗതികസിഡാനം വളരെയെറെ സ്വാധീനം നേടി. മുസ്ലിംകൾക്കിടയിൽ സംഭവിച്ച ശുദ്ധതരമായ ഈ വ്യതിയാനത്തിന് ആദ്യം വിഡേയ യ മാ യത് പാശ്ചാത്യ വിദ്യാഭ്യാസം ലഭിച്ചവരും ഒഴുകിനൊത്ത് നീങ്ങുന്ന പൊതുജീവിയിൽനും എന്നാൽ പ്രമാണം തതിൽ ഇതിന്റെ മുന്നിൽ പകച്ചുനിന്ന് മതപണ്ഡിതമാർ പോലും ക്രമേണ അവയുടെ വക്താക്കല്ലും പ്രചാരകരുമായി മാറി. അതോടെ ജീവിത തതിന്റെ സുപ്രധാനവശങ്ങളിൽനിന്ന് അല്ലാഹുവും അവരുടെ സാമാർഗ്ഗിക നിയമങ്ങളും നിരാകരിക്കപ്പെട്ടു. ദൈവഹിതത്തിനു പകരം മനുഷ്യചര മേധാവിത്വം പൂലർത്തി. ഭാഗികമോ പുർണ്ണമോ ആയ മതനിരാസം ജീവിതത്തെ ആമുലാഗ്രം ശനിച്ചു.

ഈ വഴി ഇന്ന് ലഭിക്കുന്ന തുലികൾ സകലപത്തിന് സംബന്ധിച്ച ക്ഷതം തിരിച്ചറിയുന്നതിൽ പലരും പരാജയപ്പെട്ടു. മർമ്മം ചോരിന് ഭാഗികം മാത്രമായ തുലികൾ കൊണ്ട് തുപ്പതിയടയുന്ന സ്ഥിതിയുണ്ടായി. അതോടൊപ്പം അനിവാര്യമായും ഇന്നലൂം മിനീമിനേക്കുവിച്ച കാഴ്ചപ്പാടും വികൃതമായി. ജനജീവിതത്തെ ധാരക രൂപപ്പെടുത്തുന്ന സമ്പൂർണ്ണ ദൈവിക വ്യവസ്ഥയെന്ന വീക്ഷണം മതപണ്ഡിതമാർക്കു പോലുമില്ലാതായി. ഈ മത ആണെള്ള പ്രോത്സാഹിക്കുന്ന ഇന്നലൂം ചില ആചാരങ്ങളും അനുഷ്ഠാനങ്ങളും മാത്രമാണെന്നു വികല വീക്ഷണം വ്യാപകമായി തീർന്നു. അതോടൊപ്പം മതനിരാസ

പ്രവണത ആദർശ വിശ്വാസങ്ങളെ പ്രോല്യും കടന്നാക്കിച്ചു. അഭ്യന്തരിക്കാരും അളിലും വിശ്വാസത്തിന് അത് കടുത്ത ക്ഷത മേൽപ്പിച്ചു. ഇന്നലൂം മിക്ക വ്യവസ്ഥയും ഭരണവും കാലപരിശോഭപ്പെട്ടുവെന്നും അതിന്റെ നിയമങ്ങൾ പ്രാക്കൃതമാണെന്നും പ്രചാസമായി പ്രചരിപ്പിക്കപ്പെട്ടു. തൽപര്യ മായി മുസ്ലിംകൾക്കു തന്നെ ഇന്നലൂം മിനീമിനേക്കു ഒരു മതിപ്പിലാത്ത സ്ഥിതി വന്നു. അവർ അപകർഷഭോധത്തിനോടുപ്പെട്ടു. സാമാജിക ജൂത ശക്തികളുടെ സകലതി നേരും ആദരവോടെ വീക്ഷിക്കുകയും അവ വാതിപ്പുണ്ടാക്കുവെന്നതെക്കാളുള്ളൂകയും ചെയ്തു. പരാജിതമനസ്സും ക്ഷമാപനശൈലിയും സമുദായത്തിന്റെ പൊതു സ്വഭാവമായി.

ആദർശ വിശ്വാസത്തെ അഗ്രാധികാരി ബാധിച്ച പാശ്ചാത്യചിത്രയുടെ സ്വാധീനം മുസ്ലിംകളുടെ ജീവിതത്തിലുടനീളം പ്രകടമായി. വിദ്യാസന്ധനരായ പലരും മുസ്ലിംകളും അറിയപ്പെടാനിഷ്ടപ്പെട്ടില്ല. വേഷവും ഭാഷയും ആചാരവും പെരുമാറ്റവും പാശ്ചാത്യമാക്കാൻ പരമാവധി ശ്രമിച്ചു. പടിഞ്ഞാറൻ ഭൗതിക മനസ്സ് പേരുന്ന ഒരു പുത്രൻ തലമുറ പ്രത്യേകപ്പെട്ടു. സമുദ്രത്തിന്റെ ഉപരിതലത്തിൽ അവരാണ് സ്ഥാനമുറപ്പിച്ചത്. അതിനാൽ അവരാണ് ജനങ്ങീവിതത്തെ നയിക്കുകയും നിയന്ത്രിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നത്. ഇതിന്റെയൊക്കെ മലമായി ഒരാദർശ സമുഹമെന്ന സ്ഥാനം മുസ്ലിംകൾക്ക് തീർത്തും നഷ്ടമായി. ജീർണ്ണിച്ച ഒരു കേവല

ജാതിയായി അവർ പരിണമിച്ചു.

ତିକଞ୍ଚିଂ ପ୍ରତିକୁଳମାଯ ହୁଅର
ରେମାରବସନ୍ତାଳାଙ୍କ ଜମାଇବେଳେ
ହୁସଲାମି ଉଶପ୍ଲେଟେଟ୍ୟୁଷ୍ଟ ଆର୍ଯ୍ୟ
ନିକ ହୁସଲାମିକ ପ୍ରସମାନଙ୍ଗରେ
କାଳତତିରେଣ୍ଟ ଆନିବାର୍ଯ୍ୟତ ଦେଇ
ବଣ୍ଣିଂ ରଖିତୁ ବରୁଣିତ. ପ୍ରଥାଚକ
ମାର୍ଯ୍ୟାଂ ଆଵର୍ତ୍ତନ ପାତ ପିତ୍ତ୍ୟାକରିଙ୍କ
ଚରିତ୍ରତତିଲେ ପ୍ରତିଭାଯଗରାଯ ପରି
ଷ୍କରିତତାକଲ୍ପୁଂ ଚେତ୍ୟତତୁ ପୋଲେ
ଆର୍ଯ୍ୟନିକ ହୁସଲାମିକ ପ୍ରସମାନ
ଙ୍ଗଜୁଂ ଆଉରିଶ ବିଶ୍ଵାସ ଦେଇ
ତାହାରିବିନେ ଆତିରେଣ୍ଟ ସମଗ୍ରସବା
ବତତିଲେ ସମାପିକାନ୍ତୁ ହୁସଲା
ମିବେଳ ଯମାତମମାଯି ସମୁହାନ
ମକ୍ଷଣ ସମର୍ପିକାନ୍ତୁମାଙ୍କ ଆଵ
ମୃପ୍ତମାଯୁଂ ଶରମିତ୍ରାତ.

ലോകം കണ്ണ ഉജ്ജവലമായ വിപ്പ്
വങ്ങളുടെയും മഹത്തായ സാമു
ഹിക മാറ്റങ്ങളുടെയും കരുത്തുറ
പ്രസ്ഥാനങ്ങളുടെയും പ്രഭവ കേന്ദ്രം
യുഗപ്രഭാവരായ പരിഷ്കർത്താക്ക
ളാണ്ടും. ജമാഅത്തെ ഇസ്ലാ
മിക്ക രൂപം നൽകിയതും കാലത്തിന്
വിചുങ്ഗാൻ കഴിയാത്ത അത്തര
മൊരു മഹാവ്യക്തിയാൽ സയിൽ
അബ്യൂൽ അഞ്ചലാ മഹദ്വാർ. ഇന്ന്
ലോകമെങ്ങും ഏറെ ചർച്ചപ്രഭാപ്ലുപ്പെ
ടുന്ന ഇസ്ലാമിക നവജാഗരണ
തിരെ ആദ്യ അലകൾ ഇന്ത്യാ ഉപ
ഭൂവസ്യാത്മിൽ ഇളക്കിവിട്ട് അദ്ദേഹമാണ്.
പടിഞ്ഞാറിരെ വെല്ലുവിളി
കൾക്ക് മുന്നിൽ പകച്ചുനിന്ന് പരമ
രാഗത മുസ്ലിം ചിന്തയെ സയിൽ
മഹദ്വാർ പ്രചോദിപ്പിച്ച് പ്രവർത്തന
ക്ഷമമാക്കി. ജനജീവിതത്തിരെ
നിയാമക്ഷാക്തിയായി വർത്തിക്കുന്ന
പ്രത്യുഗ്രാസ്ത്രമന ഇസ്ലാമിന്റെ
പ്രത്യേകത അവസാനിപ്പിച്ച് ഒരു
പാരമ്പര്യ മതമാക്കി പരിമിതപ്പെട്ടു
തിരെയെന്ന് അഹക രിക്കുകയും
ആശസിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്ന
പ്രതിയോഗികളെ അവരുപ്പിച്ചും
അശാന്തരാക്കിയും ഇസ്ലാമിക
ജീവിത വ്യവസ്ഥയുടെ ഉയർത്തെഴു
നേത്രപിന്ന ഉർജ്ജങ്ങേക്കിയത് അദ്ദേഹ

മാന്സ് പാശ്വാതൃസംസ്കാരത്തിൻ്റെ
ദർശനവല്ലാങ്ങൾ തുറന്ന് കാണിച്ച്
ഇസ്ലാമിന്റെ സാധുതയും സാധ്യ
തയും തെളിയിച്ചു കാട്ടുന്നതിൽ
അബുൽ അഞ്ചലായുടെ നിശ്ചിത
ചിന്തകളും പ്രവർത്തനങ്ങളും
അന്ത്യപ്രമായ പക്ഷവാദിച്ചില്ല.

പാശ്വാതൃന്ത് ഭരതിക
ചീനക്കും സംസ്കാരത്തിനും അടി
പ്പെട്ട മുസ്ലിംകളെ അവയിൽനിന്ന്
മോചിപ്പിക്കാൻ സഴയിൽ മഹദ്വാഡി പരമാ
വധി ശ്രമിച്ചു. കാലാധിക്രമം ആവശ്യ
പ്പെടുന്നതെന്നെന്ന തിരിച്ചറിപ്പ് ജമാ
അതെത ഇസ്ലാമിക്കും അതിന്റെ
സ്ഥാപക നേതാവ് മഹദ്വാഡിക്കുമുണ്ടാ
യിരുന്നു. അത് അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ
വിശദീകരിക്കുന്നു: “ഒന്നാമതായി
മുസ്ലിം ബുദ്ധിജീവികളിൽ ആയി
പത്യം നേടിക്കഴിഞ്ഞ പാശ്വാതൃസം
സ്കാരത്തിന്റെയും ചിന്നാഗതിയും
ടെയ്യും വേലിയേറ്റെത്ത തടയണം.
ഇസ്ലാമിന് സന്തമായൊരു ജീവിത
വ്യവസ്ഥയും സാംസ്കാരികത്തനി
മയും ഉണ്ടാനും അവ ഏതു
നിലക്കും പാശ്വാതൃ സംസ്കാര
തെക്കാളിയും ചിന്നാഗതികളും കാളി
മികച്ചു നിൽക്കുന്നുവെന്നും അവരെ
ബോധ്യപ്പെട്ടുത്തണം. നാഗരികതയും
ടെയ്യും സാംസ്കാരത്തിന്റെയും കാര്യ
ത്തിൽ മറ്റാരോടുകൂലിയും ഭിക്ഷ യാച്ചി
ക്കണ്ണമെന്ന ചിന്ത അവരുടെ മനസ്സു
കളിൽനിന്ന് തുത്തുമാറ്റണം. ലോക
ത്തിലെ മറ്റൊല്ലാ വ്യവസ്ഥ കുഞ്ഞു
കാളിയും ഉത്തമമായ ഒരു പുർണ്ണ
വ്യവസ്ഥിതി തങ്ങളുടെ പക്കലും
ണ്ണന് അവരെ ഓർമ്മിപ്പിക്കണം.
അവർ ഭിരുതാന്ത്രാടേണ വിധേയമായി
കഴിഞ്ഞ പാശ്വാതൃവ്യവസ്ഥിതി
യുടെ നാനാവിധ ഭാർബല്യങ്ങൾ
നിശ്ചിതമായി നിരുപ്പണം ചെയ്ത്
അവരുടെ മുന്പാകെ വ്യക്തമാക്കു
ണം.”

ചരിത്രപ്രധാനമായ ഇത് ദത്യു
നിർവ്വഹണ എന്നതിൽ ജീവാ അനൈത
ഹസ്താമിക്ക് വനിച്ച വിജയം വരി
ക്കാൻ സാധിച്ചു. പടിഞ്ഞാറിൽ
പ്രചാരണങ്ങൾക്കു മുമ്പിൽ പകച്ച

നിന്നും സമുദ്രായ ചേരുന്നക്ക് ദൈർഹ്യം
പകർന്നു ലക്ഷ്യക്കണക്കിന് യുവാ
ക്കളെ ഭൗതികയോടുള്ള വിയേയതു
അതിൽനിന്ന് വിമോചിപ്പിച്ച് ഇൻസ്റ്റാ
മിരൈ വക്താക്കളുംകാരൻ പ്രസ്താവന
അതിന് കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്.

കേരളത്തിൽ

പരിഷ്കരണ ചിത്രയും പ്രവർത്തനവും കടന്നുവരുന്നതിനു മുമ്പ് കേരള മുൻലിങ്കളും കട്ടുത്ത കൂൺരൂപിലായിരുന്നു. അവരെ സംബന്ധിച്ചേട്ടേരാളം ഇസ്ലാം ചില ആചാരാനുഷ്ഠാനങ്ങളിൽ പരിമിതമായിരുന്നു. പുറം ലോകത്തുനിന്ന് പൊതുവിലും ഇജിപ്റ്റിൽനിന്ന് പ്രത്യേകിച്ചും നവോത്ഥാന ചിത്രകടനുവന്നേരാടെ ഇവിടെയും നേരിയ തോതിലെകിലും മാറ്റമുണ്ടാകാൻ തുടങ്ങി. അതിന്റെ മുന്നണി പ്രോരാളികളായി സംഘടിതമായി രംഗത്തു വന്നവർക്ക്, ജമാഅത്തെ ഇസ്ലാമി രൂപീകരിക്കപ്പെടുന്നതു വരെ മഹദ്വാൾ സാഹിബും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശ്രമങ്ങളും ഏറെ പ്രിയപ്പെട്ട വധായിരുന്നു. കേരളക്കരയിൽ അതിന്റെ പ്രചാരകരായി രംഗത്ത് വരാനവർക്ക് ഒട്ടും മടിയുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഉന്മാനിയാ വിലാപത്തിന്റെ തകർച്ചയോടെ ഇസ്ലാമിക രാഷ്ട്രീയരംഗത്തുണ്ടായ കട്ടുത്ത ശുന്നത ചിന്താപരമായെങ്കിലും നികത്താൻ മഹദ്വാൾ കൃതികളുപകർക്കുമെന്നവർക്കരുതി. എന്നാൽ, ഇസ്ലാമിക രാഷ്ട്രീയം സകൂചിതമായ സാമൂഹായികവോധത്തിന് വഴിമാറുകയും സംഘടനാബന്ധം ബന്ധനമാവുകയും ചെയ്തതിനാൽ ഏറെ വൈകാരത ഇരു സമീപനത്തിന് സാരമായ മാറ്റം സംഭവിച്ചു. ജമാഅത്തെ ഇസ്ലാമിലെ ഏതിർക്കുന്നതിൽ ഏതെറ്റവരെ പോകാനുമുവർ സന്നദ്ധമായി. അതിനാൽ ഭൗതികരായ മതത്രഖാദികളേക്കാൾ തീവ്രതയോടെ അവർ വാദിച്ചു; മതവും രാഷ്ട്രവും രണ്ടാണ്. അല്ലാഹുവിന്റെ പരമാധികാരമെന്നാൽ പ്രപഞ്ചത്തെ തിരിലെ നിയ/നിബാധികാരമാണ്.

നിയമനിർമ്മാണാവകാശം മതരം ഗത്ത് പരിമിതമാണ്. മതമെന്നാൽ ആരാധനയും.

നിയമ നിർമ്മാണത്തിനുള്ള പരമായികാരം അല്ലാഹുവിന് മാത്രമാണ് സൗഖ്യം ഇസ്ലാം സമഗ്രമായ ദർശനവും പ്രായോഗിക പ്രത്യയശാസ്ത്രവും മാണം എന്നും ജീവാ അഞ്ചൽ ഇസ്ലാമി ഉറക്ക പ്രവൃത്തിപ്രോഫേഴ്സിലെ അവൾൽ പലരും ഉണ്ടിച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു. ആശയത്തോടു മാത്രമല്ല; ജീവിത പദ്ധതി, വ്യവസ്ഥ, ദർശനം, പ്രത്യയശാസ്ത്രം, സമഗ്രം, സമ്പൂർണ്ണം പോലുള്ള ജീവാഞ്ചൽ പ്രയോഗിച്ച പദങ്ങളോടു പോലും കടക്കുന്നതു ശത്രുത പുലർത്തി.

എന്നാൽ ജമാഅത്തിൻ്റെ അര
നുറാണ്ടു കാലത്തെ നിരതരവും
ക്ഷമം പൂർവ്വവുമായ ശ്രമത്തിൻ്റെ
ഫലമായി ഈന്ന് സ്ഥിതിയാകെ മാറി
യിരിക്കുന്നു. ഇസ്ലാം കേവലം ചില
ആചാരങ്ങളും അനുഷ്ഠാനങ്ങളുമാണ്
ബന്ധം യാരാണ് തിരുത്തുന്നതിൽ
പ്രപഞ്ചമാമ്പെൻ്റെ അനുഗ്രഹത്താൽ
പ്രസ്താവം ഒരു പരിധിയോളം വിജ
യിച്ചിട്ടുണ്ട്. അമുസ്ലിംകൾ പോലു
മിന്ന് ഇസ്ലാമിനെ ഒരു ജീവിത
വ്യവസ്ഥയായി മനസ്സിലാക്കാൻ തൃട
ങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ഭേദവിക ദീനിനെ
ജീവിത പദ്ധതിയായും പ്രത്യയശാ
സ്ത്രമായും പരിചയപ്പെടുത്തുന്നത്
അക്ഷരവുമായ അപരാധമായി
ആരോപിച്ചിരുന്നവർ പ്രസ്തുത പദ
ങ്ങളോക്കെയെല്ലാം ലോഭമെന്നു ഇസ്ലാം
മിനോക്ക് ചേർത്തു പറയാൻ തുടങ്ങി
യിട്ടുണ്ട്. പ്രായോഗിക രംഗത്ത്
അതിൻ്റെ താൽപര്യങ്ങൾക്കുസ്വര
മായ സമീക്ഷനം സ്വീകരിക്കുന്നില്ല
കില്ലും.

ପରମାୟିକାରରେତେ ପୁଣିଯୁଦ୍ଧ
ଏହିତେବୁ ଚର୍ଚ୍ଛାୟାଦ ଗୋରେଯୁଂ
କାତୁକଶ କୋଟିଯତାଚାରୀରୁଙ୍ଗାଵର
ନିଯମନିର୍ମାଣତଥିବୁଦ୍ଧି ପରମାୟି
କାରଂ ଅଳ୍ପାହୃତିଗା ମାତ୍ରମାଣେଣ
ତାଙ୍କେଲୁଂ ଅଂଶକାରିକାନ୍ତୁବେଳା
ସମତିକଣାର ନିର୍ବୟାତମାଯିରି
କହୁନ୍ତାକୁ. ଆମା ଆ ତାଙ୍କ ଗୋଟୁଦ୍ଧି

എതിർപ്പ് രൂക്ഷമായിത്തന്നെ തുടരു
ന്നുണ്ടെങ്കിലും ഇന്നലാമിനെ സംബന്ധിച്ച് ജമാഅത്തും മഹദ്വിയും പറ
യുന്ന മൗലിക കാര്യങ്ങൾ ഇന്ന്
എല്ലാവരും അംഗീകരിക്കുന്നുവെന്ന
താൻ പസ്തു. ആദർശ പ്രചാരണ
രംഗത്ത് പ്രസ്ഥാനം കൈവരിച്ച് മഹ
ത്തായ നേട്വയും ഇതുതന്നെ.

പ്രബോധക സമൂഹം

ହୁଣ୍ଟଲାମିକ ପ୍ରେସରିଟିଟନ ଗମ ନାତେ ମୁଣ୍ଡଲିଂକର୍କିଟିଆର୍କ୍‌ସିଲାର୍କ୍‌ରେ କରିମ ଶାସ୍ତ୍ର ଆଧ୍ୟ ସାନ୍ଦ୍ୟ ମରେବାପ ଦେଶରେ ନରୀକଳ୍ପିତ ମାତ୍ରମାଣେନ୍ ପରକେ କରୁଥିଲୁଣ୍ଡିରୁଣ କାଳ ତତ୍ତ୍ଵାଙ୍ଗ ଜମାଅନ୍ତରେ ହୁଣ୍ଟଲାମି ରଂଗ ରତ୍ନବନ୍ଧନର୍ତ୍ତ. ମୁଣ୍ଡଲିଂକର୍ କେବଳଂ ରତ୍ନ ପାରିବର୍ଯ୍ୟ ଜାତିଯୋଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯମୋ ଅଳ୍ପଲୁଣ୍ଡିରୁଣ ରାଜ୍ୟରେ ହୁଣ୍ଟଲାମିରେ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ବ ଚେତ୍ତୁଣ ଓ ରାଜ୍ୟର ସମ୍ବନ୍ଧମାଣେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଜମାଅନ୍ତରେ ଶକ୍ତି ଯୁଦ୍ଧରେ ଉତ୍ତାନୀ ପ୍ରାଣ ରତ୍ନ. ଦେବବିକାରୀଙ୍କରେ ପ୍ରବୋଧକରୁଣ ସତ୍ୟତିରେ ସ୍ଵାକ୍ଷରିତକୁମାରୀତିତ୍ତୀ ରାଜ୍ ଅତି ମୁଣ୍ଡଲିଂକକ୍ରୋଟାବର୍ଯ୍ୟପ୍ଲେଟ୍ କୁ. ସାନ୍ତ୍ରିକ ଅଭ୍ୟାସ ଅନ୍ତର୍ଲାଭା ପତିର୍ଦାଣକ ମୁଖ୍ୟତରଣ ହୁକାର୍ଯ୍ୟ ହାତରେ ବ୍ୟକ୍ତମାକାରୀ: “ହୁଣ୍ଟଲାମିରେ ମତପରିବ୍ୟ ଭାତିକବ୍ୟମାଯ ଶକ୍ତି ଯୁଦ୍ଧ ଅମାର୍ମ ଦ୍ରୋତାଲ୍ଲୁ ଜନାନ୍ତେଭେଦ ନନ୍ଦିଲେଖକ କଷଣି କଲୁଣ୍ଡ ନନ୍ଦକର୍ତ୍ତିଲେଖକ ତିରିବି ରୋଯିକଲୁଣ୍ଡମାଣ୍ଡ. ହୁଣ୍ଟଲାମି ଅଲ୍ଲା ହୃଦିରେ ସାନ୍ଦ୍ୟମାଣ୍ଡ. ଭୁଲୋକ କରିତାମ ମୁଶ୍କ ବାନ୍ ମନ୍ଦିଷ୍ଟିରୁଣ୍ଡ ଅତିରେ ସାନ୍ଦ୍ୟମାଯିତରାଙ୍କ. ଅଲ୍ଲା ହୃଦିରେ ଅନ୍ତର୍ଗତମାକୁଣ ହୁଣ୍ଟଲାମି ସାନ୍ଦ୍ୟମାନ୍ଦିରେ ଲଭିତ୍ରିତ୍ତିରୁଣ୍ଡ ଏଲ୍ଲା ଆରୋ ବ୍ୟକ୍ତିଯୁଣ୍ଡ ମର୍ଦ୍ଦିତ୍ତ ବରକ ଅନେତର ତିଥିରୁ କୋଟାକଣ୍ଠାର ଅଲ୍ଲାହୃଦି ନାତେ ଅନୁଭବାପିକର୍ମପ୍ଲେଟ୍ଟିକିକାନ୍ଦୁ. ଅତିନାତେ ହୁଣ୍ଟଲାମିରେ ଅନୁମା ପିଲା ଉତ୍ତରିତ୍ରିରୁଣ କନବେତ ମତପରିବୋଧିତ୍ବରେ.

ପ୍ରଯାଚକଣାରୁଦ୍ଧ ପାତ ହିନ୍ଦୁ
ଟରଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟଗିରାମାନିକଶ୍ଚକ୍ତ ହୃଦୟରେ
ମିଳନ ସଂବସିଷ୍ଟ ତର୍ତ୍ତିଭ୍ୟାରଣାକଳ୍ପ
କରୀନ୍ତୁଥିଲା ଆତିରେ ପରିଚ୍ୟାପାତ୍ର)

താനും ആവും വിധം ശ്രമിച്ചതോ
ടൊപ്പം ഇസ്ലാമിക് പ്രബോധനം
തങ്ങളുടെ നിർബന്ധ ബാധയുതയാ
ണെന്ന് സമുദായത്തെ ഭോധ്യപ്പെട്ടു
താനും ജമാഅത്ത് പരമാവധി ശ്രമി
ച്ചു. തംഹലമായി മുസ്ലിംകളിൽ
ഗണ്യമായാരു വിഭാഗമിന് സത്യപ
ഭോധനത്തിൽനിന്ന് അനിവാര്യതയും
പ്രാധാന്യവും തിരിച്ചറിയുകയും
അതിനാവരുമായ പ്രവർത്തനങ്ങൾ
ഇൽ വ്യാപ്തതമാവുകയും ചെയ്യുന്നു
ണ്.

അതോടൊപ്പം സമുദ്രായ
തിരെ പാശാന്തവൽക്കരണത്തെ
പ്രതിരോധിക്കുന്ന തിൽ കേരള
തിലും ജമാനേതിന് ദൈവാനുഗ്രഹ
ഹത്താൽ മഹത്തായ പക്ഷുവഹി
കാൻ സാധിച്ചു. മുസ്ലിംകളിൽ
അഭിമാനബോധവും ആദർശനി
ഷ്ടംയും വിശ്വാസ ഭാർശ്യതയും
വരുമ്പറ്റി

വ്യക്തിത്വം പരിരക്ഷിക്കാൻ പരമാ വധി ശ്രമിച്ചു. നിരീശ്വരത്വം, നിർമ്മത ത്വം, മതനിഷ്പയം, കമ്പ്യൂണിസം, മുതലാളിത്തം, അരാജകത്വം പോലുള്ള വയുടെ വൻ വിപത്തുകയും ദൗർഖ്യ ല്യാഞ്ചും തുറന്നു കാണിച്ച് യുവജന അഭൈ അവയിൽനിന്ന് മേച്ചിപ്പിച്ച് ഇന്റലാമിലേക്ക് അടുപ്പിക്കുന്നതിൽ ജമാനത്ത് വഹിച്ച പക്ക സുവിദ്ധിതമാണ്. അനുമായ ആദർശങ്ങളെ കടം കൊള്ളേണ്ടി വരുംവിധം ഇന്റലാം ദിനേംല്ലെന്നും അതുസാധാരണമായ അതിജീവന ശേഷിയുള്ള ദൈവിക പ്രത്യയശാസ്ത്രമാണെന്നെന്നും ജമാ അത്ത് ഉളന്നിപ്പുണ്ടെന്നു. തങ്ങൾമായി ഇന്റലാമികാദർശന്തിനും തദ്ദി സ്ഥാനത്തിലുള്ള സാമൂഹികക്രമ തിനും വേണ്ടി നിലകൊള്ളുന്ന കരുത്തും ഒരു വിഭാഗത്തെ വളർത്തി കൊണ്ടുവരാനതിനു സാധിച്ചു. ജമാ അത്തുമായി സംഘടനാ ബന്ധമി പ്പാത പലരുമിന്ന് ഇന്റലാമിനെ ഇവിധം ഉൾക്കൊള്ളുന്നവരെതെ. അതിനോട് ശത്രുത പുലർത്തുന്നവരുടെ വീക്ഷണ അഭൈ പ്ലാറ്റും സാധാരിക്കാൻ ഇത് രംഗത്ത്

പ്രസ്താവത്തിന് സാധിച്ചു.

അന്യവിശാസങ്കൂലം അനം
 ചരണങ്കൂലം മുഖധാരണകളും മാമു
 ലുകളും അരക്കിട്ടുറപ്പിക്കാൻ തീവ്ര
 യർന്നുനടത്തുന്ന ധാരാസമിതിക
 തരത്തിന്റെ കുരുക്കുകളിൽനിന്ന്
 ഭൗതിക വാദികൾക്ക് സമുദ്രായത്തിൽ
 ലേക്ക് പാലം പണിയാൻ പണിപ്പെ
 ടുനു മോഡേണിസ്റ്റ് തന്റെ തുറന്നു
 കാട്ടി അതിനെ പരാജയപ്പെടുത്തുന്ന
 തിൽ ജമാങ്ങത്തെ ഇന്ത്യാമി സുപ്ര
 യാനമായ പക്കാൺ വഹിച്ചുത്. കമ്മു
 ണിസ്റ്റുകളെയും മോഡേണിസ്റ്റുക
 ഭേദയും യുക്തിവാദികളെയും ശരീ
 അത്ത് വിരുദ്ധരെയും നേരിട്ടുന്നതിൽ
 സമുദായ ത്വാന്തിന്റെ സഹകരണ
 നേതാവും വിജയം വരിക്കാൻ പ്രസ്ഥാ
 നത്തിന്ന് കഴിഞ്ഞു.

പ്രസിദ്ധീകരണ റംഗം

ഇന്ത്യയുടെ എല്ലാ സംസ്ഥാനങ്ങളിലും പ്രവർത്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ജമാഅത്തെ ഇസ്ലാമിക് ഹിന്ദി, ഇംഗ്ലീഷ്, ഉർദൂ, ബംഗാളി, അസമിയ, പഞ്ചാബി, ഗുജറാത്തി, മറാറി, തെലുങ്ക്, കന്റ, തമിഴ്, മലയാളം എന്നീ പ്രധാന ഭാഷകളിലും പ്രസാധനാലയങ്ങളുണ്ട്. ബുർജുന് പരിഭ്രാംയുൾപ്പെടുട കന്നേട്ട് നിരവധി കൃതികൾ അവ ഇതിനകം പുറത്തിറക്കുകയുണ്ടായി. എല്ലാ വിഭാഗങ്ങളിലും പെട്ട ലക്ഷക്കണക്കിനൊള്ളൂകൾ ഇസ്ലാമിനെ പരിക്കാൻ ജമാഅത്ത് പ്രസിദ്ധീകരണാദ്ദേഹം അവലംബിക്കുന്നത്. അതുകൊണ്ടുതന്നെ ജമാഅത്തിന്റെ പ്രസാധനാലയങ്ങൾ രാജ്യത്തെ ശ്രദ്ധയാദളായ അനൈപചാരിക ഇസ്ലാമിക വിദ്യാസ്ഥാപനങ്ങളാണ്. എന്നാലും, ഇന്നൊവിംഗ്രേഡു ഉയരിരുടുകുന്ന ഇസ്ലാമിക മുന്നേന്ന തത്തിന്റെ മുവ്പു ദ്രോതരും ജമാഅത്ത് പുറത്തിറക്കിയ അമുല്യങ്ങളായ ശ്രദ്ധാദാന്തങ്ങൾ.

കേരള മുസ്ലിം കൂട്ടും പുസ്തക പ്രസിദ്ധീകരണം മാലമറ ലുഡുകളിലും വിന്റെപ്പാട്ടുകളിലും ഒത്തുങ്ങിനിന്നിരുന്ന 1940-കളിലാണ്

ജമാഅത്തെ ഇസ്ലാമി പുസ്തക
പ്രസിദ്ധീകരണ രംഗത്തെക്ക് കാലെ
ടുത്തുവെച്ചത്. മുസ്ലിംകൾക്കും
അമുസ്ലിംകൾക്കും ഒരുപോലെ
ഇസ്ലാമിനെ സംബന്ധിച്ച് പറി
ക്കാൻ പര്യാപ്തമായ ശ്രമങ്ങളാണ്
ജമാഅത്ത്, ഇസ്ലാമിക് പബ്ലിഷിംഗ്
ഹൗസിലൂടെ രാജ്യത്തിന് സമ്മാനി
ച്ചത്. പ്രാരംഭമെന്നിൽ വിമർശകൾ
‘ഈ സിളി യത്തെ മുരുക്കും
പെട്ടി’യെന്ന് വിളിച്ച് ആക്ഷേപിച്ചി
രുന്ന ഏ.പി.എച്ച് ഇതിനകം
മൃന്മാറ്റി അധികാരിക്കുന്ന പുസ്തകങ്ങൾ
പുറത്തിരക്കി സംസ്ഥാനത്തെ
എറ്റവും വലിയ ഇസ്ലാമിക പ്രസാ
ധനാലയമായി വളരെനു വികസിക്കു
കയുണ്ടായി. സമുദായത്തിലെ എല്ലാ
വിഭാഗവുമെന്ന പോലെ അമുസ്ലിം
കളും ഇസ്ലാമിനെ സംബന്ധിച്ച്

അറിയാനും പരിക്കാനും മുഖ്യമായി അവലംബിക്കുന്നത് എ.പി.എച്ച് കൃതികളെയാണ്. ഇതര മതസംഘടനകൾക്ക് പുസ്തക പ്രസാധനത്തിന് പ്രചോദനമേകാനും അതിന് സാധിച്ചുവെന്നതും ചാരിതാർമ്മധനകമാണ്.

ഈന്ത്യയിലെ ഏതാണ്ട് എല്ലാ പ്രാദേശിക ഭാഷകളിലും ദേശീയ ഭാഷയിലും ഇംഗ്ലീഷിലും ജമാ അതെത ഇസ്ലാമിക് ആനുകാലിക പ്രസിദ്ധീകരണാങ്ങളുണ്ട്. കേരളത്തിൽ പ്രസംഗത്തിന് ഈ രംഗത്ത് ഏറെ മുന്നോട്ടോപ്പോകാൻ സാധിച്ചിട്ടുണ്ട്. ജമാഅത്തിന്റെ മുവപ്പത്രമായ പ്രവോധനവും പ്രസംഗപ്രവർത്തനകരാൽ നടത്തപ്പെട്ടുന മായുമാവു മെല്ലാം കേരളീയ ജീവിതത്തിൽ വഹിക്കുന പകും ചെലുത്തുന സാധിന്നവും ആരെയും പറഞ്ഞതിനി കേണ്ടതില്ല. കൂട്ടികൾക്കു വേണ്ടി യുള്ള ഇസ്ലാമിക പ്രസിദ്ധീകരണാശൾക്ക് മലയാളത്തിൽ തുടക്കം കുറിച്ചതും ജമാഅത്തുതന്നെ. മലയാളത്തിലെ ആദ്യത്തെ മുസ്ലിം ബാലപ്രസിദ്ധീകരണം മലർവാടിയാണെന്ന്. മറ്റു മതസംഘടനകൾ ഈ രംഗത്തെക്ക് കടന്നുവരാൻ കാരി

ഓവും ജമാഅത്തിന്റെ കാൽവയ്പുകളെത്ര.

വിദ്യാഭ്യാസമേഖല

അവി ലേപ്പും തലത്തിൽ
ഇന്ത്യൻ മുസ്ലിംകളെ പ്രതിനി
ധാനം ചെയ്തിരുന്ന രണ്ട് വിദ്യാ
ഭ്യാസ സ്ഥാപനങ്ങളാണ് അലീ
ഗസും ദയും ബന്ധപ്പെട്ടു. അലീഗൾ²
പാശ്ചാത്യ ചിന്തയുടെ പ്രചാരണ
കേന്ദ്രമായിരുന്നു. ആദ്യകാലത്ത്
അലീഗൾ പുറത്തുവിട്ട് പലരും ഒരു
ആംഗ്രോ മുഹമ്മദൻ വർഗമായിരു
ന്നു. അവർക്ക് പലരും നിരീശര
നിർമ്മത പ്രസ്ഥാനങ്ങളുടെ പ്രവർത്ത
കരായിത്തീർന്നു. അക്കാലത്ത് കമ്പ്യൂ
ണ്ടിസത്തിന് ഏറ്റവും കുടുതൽ
പ്രവർത്തകരെ സംഭാവന ചെയ്ത
മുസ്ലിം വിദ്യാസ്ഥാപനം അലീഗൾ³
ഡായിരുന്നു.

മരുഭാഗത്ത് മതവിദ്യാഭ്യാസ സത്ര പ്രതിനിധികൾ ചീരുന്നത് ദയുഖന്തിലെ ദാറുൽ ഉലുമായിരുന്നു. പിതിരിപ്പൻ യാമാസ്ഥിതിക ചിന്തകളുടെ ശർഭഗൃഹമായിരുന്നു അത്. പുരാതന ശ്രമങ്ങളിലെ അക്ഷരങ്ങളാൽ ബന്ധിതരായ തവല്ലിഡിന്റെ തടവുകാരായ പണിയി തന്നാരാണ് അത്തരം സ്ഥാപനങ്ങളിൽനിന്ന് പുറത്തുവന്നിരുന്നത്. അവർക്ക് കാലമോ ലോകമോ എത്രെന്നനിയുമായിരുന്നില്ല. ഇംഗ്ലീഷ് നരകത്തിലെ ഭാഷയാണെന്ന് ഫർവ്വ നൽകി അത് പരിക്കുന്നത് പുർണ്ണമായും വിലക്കി. അലിഗർ പുറത്തുവിട്ട് അഭ്യസത്തിലും, മുസലിംകൾ അറബി അക്ഷരങ്ങൾക്കു പകരം റോമൻ ലിപി സീകർക്കണെ മെന്നുവരെ അഭിപ്രായ പ്ലേട്ടു. തീർത്തും ഭിന്നമായ രണ്ടുങ്ങളിൽ നിലകൊണ്ട ദുർഘാവിയാത്ത മൂല്യമായും ദീനറിയാത്ത മിസ്കർമ്മാരും പരസ്പരം പകയും പൂർവ്വും വെച്ചുപു ലഭ്യത്തി. വിദ്യാഭ്യാസ രംഗത്ത് ദിർഘകാലം ഈ അവസ്ഥ നിലനിന്നു. അതിനാൽ മതവിദ്യാഭ്യാസമെന്നാൽ ഏതാനും അറബി ശ്രമങ്ങളിലെത്തും കർമ്മാശയ്ക്കു കൂടിക്കളു

ഒരു പഠനമായിരുന്നു. അത് പുർത്തീകരിക്കുന്നവർക്ക് പുതിയ പദ്ധതിയെ ലഭിപ്പിക്കാനോ ഭാഗിക വിദ്യാഭ്യാസം സിഡിച്ചുവരുമായി സംബന്ധിക്കാനോ സാധ്യമായിരുന്നില്ല. മറുവശത്ത് ഭാഗിക വിദ്യാഭ്യാസം തീർത്ഥതും മതമുക്തമായിരുന്നുവെന്ന് മാത്രമല്ല; മതവിരുദ്ധം കൂടിയായിരുന്നു. ശാസ്ത്രത്തിന്റെയും ചരിത്രത്തിന്റെയും സാമൂഹികപഠനത്തിന്റെയും പേരിൽ മതനിശ്ചയവും നിരീശവരത്വവും അഭ്യസിപ്പിക്കുകയായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു തന്നെ വിദ്യാഭ്യാസരം ഗതത്ത് ജമാഅത്ത് തികച്ചും വ്യതിരിക്കുവും വിപ്പവാതകവുമായ വഴി വെച്ചിരുത്തിച്ചു. രണ്ട് വിദ്യാഭ്യാസരം തെരുത്തും സമന്വയപ്പീഡനും പുതിയ രീതി ആവിഷ്കരിച്ച് നടപ്പാക്കി.

കേരളത്തിലും ജമാഅത്തെ ഇന്റലാമി ഇള മാർഗ്ഗം തന്നെ പിന്നു ദർന്നു. രണ്ട് വിദ്യാഭ്യാസരം തെരുത്തും കൂട്ടിയിണക്കി ഇന്റലാമിനെ യമാ വിധി പ്രതിനിധികരിക്കാനും പ്രശ്നവായനം ചെയ്യാനും പ്രാപ്ത രായ പണ്ടിതന്മാരെ വാർത്തയുടെ കാരണം പറ്റുന്ന വിദ്യാഭ്യാസസ്ഥാപനങ്ങളും സംബന്ധിക്കാൻ ആരന്നുറ്റാണ് മുമ്പ് ജമാ അത്ത് തുടക്കം കുറിച്ച് ഇള വിദ്യാഭ്യാസരം രീതിയിൽ സമൃദ്ധായത്തിൽ സാർവ്വത്രികമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. സ്കൂളിൽ സമൂഖാരണരംഗത്തും ജമാ അത്ത് എന്നും ഒരു ചുവട് മുന്നിലുണ്ട്. കേരളത്തിലെ ആദ്യത്തെ ഇന്റലാമിക മാസിക പുറത്തിരിക്കിയതും അതു ആദ്യത്തെ വന്നിരാ കോളേജ് സ്ഥാപിച്ചതും ജമാഅത്തെ ഇന്റലാമിയാണ്. വന്നിരകൾക്കും വിദ്യാർത്ഥി നികൾക്കും ആദ്യമായി പ്രത്യേകം സംഘടന ഉണ്ടാക്കിയതും ഇന്റലാമിക പ്രസ്ഥാനം തന്നെ. ഇതോടൊപ്പം പിന്നീട് അനുകരിക്കപ്പെട്ടുവെന്നത് പ്രത്യേകം പ്രസ്താവ്യമായിരുന്നു.

കെള്ളിലും പരശ്ര അനുകരിക്കപ്പെട്ടുവരുന്നു. പുർഞ്ഞാന്തിം, സൂഡി കൂസ്സുകൾ, സ്കൂൾ പ്രവർത്തനങ്ങൾ, സമിനാറുകൾ, സിബോസിയ അശ്ര, ചർച്ച യോഗങ്ങൾ തുടങ്ങിയ വരയല്ലോ തുടക്കത്തിൽ ശക്തമായി വിമർശിക്കപ്പെടുകയും പരിഹരിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നുവെങ്കിലും സമീപകാലത്ത് അവ ദേഹത്തിൽ വിവിധ മതസംഘടനകൾ സ്വീകരിക്കാൻ തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. വ്യത്യസ്ത വികിഷണരിക്കാരെ പരക്കുപ്പിക്കുന്ന യോഗങ്ങൾ സമീപകാലം വരെ ജമാഅത്തിന്റെ മാത്രം സവിശേഷതയായിരുന്നു. ഇന്റലാമാ മിക പ്രസ്ഥാനം വലിയ പഠലിട്ട് സമേളനം നടത്തിയപ്പോൾ അത് രൂക്ഷമായി ആക്ഷേപിക്കപ്പെട്ടിരുന്നുവെങ്കിലും ഏറെത്താമസിയാതെ അതും അനുകരിക്കപ്പെടാൻ തുടങ്ങി. സർവോപരി പൊതു പ്രശ്നങ്ങളിൽ ജമാഅത്ത് അഭിപ്രായപ്രകടനം നടത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ അതിൽ അസാംഗത്യം കണ്ണെത്തിയിരുന്നവർ സമീപകാലത്തായി പ്രമേയങ്ങളിലും ദൈവം പത്രങ്ങളിലും ദൈവം പൊതു പ്രശ്നങ്ങളിൽ അഭിപ്രായപ്രകടനം നടത്താൻ വെന്നൽ കൊള്ളുകയാണ്. ഇങ്ങനെ പ്രസ്ഥാനം മുന്നോട്ടുവെച്ച് വികിഷണങ്ങളും പദാവലി കളിലും പ്രവർത്തന പരിപാടികളിലും ജമാ അത്തിനോടു ശത്രുത നില നിർത്തിക്കൊണ്ടുതന്നെ പിന്തുടരാൻ മതസംഘടനകൾ പരന്നപരം മതസിക്കുകയാണ്.

ഇന്റലാമാ വിമോചനത്തിന്റെ പ്രത്യേകം ശാസ്ത്രം; ജനസേവനം എങ്ങനെക്കും ദൈവാരാധന തുടങ്ങിയ അനുഗ്രഹങ്ങളും വാക്യങ്ങളും കേരളീയ മുസ്ലിം ജീവിതത്തിൽ നേടിയ സംശയം വിവരണമാവശ്യമില്ലാത്ത വിധം വ്യക്തമാണ്. ഇളിയം സമുദായത്തിന്റെ മാർഗ്ഗദർശനം നൽകാനും മുന്നിൽ നടക്കാനും ജമാഅത്തിന്റെ എടുത്തു പരയേണ്ട നേടങ്ങളിലെണ്ണം.

പ്രവർത്തന പരിപാടികൾ
ഇന്റലാമിക പ്രവർത്തനത്തിന്
ജമാഅത്ത് ആവിഷ്കരിച്ച പരിപാടി